

พระบรมธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง (พระธาตุประจำปีฉลู)

(ภาพที่ 1 ภาพพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง (พระธาตุประจำปีฉลู), thai.tourismthailand.org)

1. ที่มาและความสำคัญ

วัดพระธาตุลำปางหลวง ตั้งอยู่ในเขตตำบลลำปางหลวง อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปาง ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 18 กิโลเมตร วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองลำปางมาแต่โบราณ ตามตำนานกล่าวว่ามีมา ตั้งแต่สมัย พระนางจามเทวี ในราวพุทธศตวรรษที่ 20 ตอนปลายเป็นวัดไม้ที่สมบูรณ์ที่สุด แห่งหนึ่งของไทย งดงามด้วยสถาปัตยกรรมเก่าแก่ มากมายพระธาตุลำปางหลวง เป็นพระธาตุประจำปีเกิดของ คนปีฉลู ด้วยเริ่มสร้างในปีฉลูและเสร็จในปีฉลู เช่นกัน ฐานเป็นบัวลูกแก้ว ส่วนองค์เป็นทรงกลมแบบล้านนาภายใน นอกบูด้วยทองจังโก ยอดฉัตรทำด้วยทองคำ มีลายสลักตื้นเป็นลวดลายประจำยมแบบต่างๆ ลักษณะเจดีย์ แบบนี้ได้ส่งอิทธิพลให้พระธาตุหริภุญไชย และพระบรมธาตุจอมทอง ภายในองค์พระเจดีย์บรรจุพระ

เกศาและ พระอัฐิธาตุ จากพระนลาฏข้างขวา พระศอด้านหน้าและด้านหลัง ที่รื้อทองเหลืองรอบองค์พระธาตุมีรู กระสุนปืนที่ หนานทิพย์ ข้างยิงท้าวมหายศปรากฏอยู่

ตามตำนานกล่าวว่า ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระเถระสามองค์ได้เสด็จจาริกไปตาม บ้านเมืองต่างๆ จนถึงบ้านลัมพะกา รวัน (บ้านลำปางหลวง) พระพุทธเจ้าได้ประทับเหนือดอยม่อนน้อย มีชาวลัวะ คนหนึ่งชื่อลัวะ อ้ายกอนเกิดความเลื่อมใสได้นำน้ำผึ้ง บรรจุ กระบอกไม้ป้างมะพร้าว และมะตูมมาถวาย พระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ ได้ฉันน้ำผึ้ง แล้วทิ้งกระบอกไม้ป้างไปทางทิศเหนือ แล้วทรงพยากรณ์ว่า สถานที่แห่งนี้ ต่อไปจะมีชื่อว่า ลัมพะกะปะ นคร แล้วได้ทรงลูบพระเศียรได้พระเกศามาหนึ่งเส้น มอบให้แก่ลัวะ อ้ายกอนผู้นั้น ลัวะอ้ายกอนได้นำพระเกศานั้น บรรจุในผอบทองคำ และใส่ลงในอุโมงค์พร้อมกับถวายแก้วแหวนเงินทองเป็น เครื่องบูชา แล้วแต่งยนต์ผัด (ยนต์หมุน) รักษาไว้ และถมดินให้เรียบเสมอกัน แล้วก่อเป็นพระเจดีย์สูงเจ็ดศอกเหนือ อุโมงค์นั้น ในสมัยต่อมาได้มี กษัตริย์เจ้าผู้ครองนครลำปางอีกหลายพระองค์ มาก่อสร้างและบูรณะซ่อมแซม จนกระทั่งเป็นวัดที่มีความงาม อย่างที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน ในทางประวัติศาสตร์นครลำปาง วัดพระธาตุลำปางหลวง มีประวัติว่า เมื่อปี พ.ศ. 2275 นครลำปางว่างจากผู้ครอง นครและเกิดความ วุ่นวายขึ้น สมัยนั้นพม่าเรืองอำนาจได้ แผ่อิทธิพลปกครอง อาณาจักร ล้านนาไว้ได้ทั้งหมด พม่าได้ยึดครองนครเชียงใหม่ ลำพูน โดยแต่งตั้งเจ้าผู้ครองนคร อยู่ภายใต้การปกครองของ กษัตริย์พม่า ท้าวมหายศเจ้าผู้ครองนครลำพูนได้ยกกำลังมายึดนครลำปาง โดยได้มาตั้ง ค่ายอยู่ภายในวัดพระธาตุ ลำปางหลวง ครั้งนั้นหนานทิพย์ช้าง ชาวบ้านปงยางคก (ปัจจุบันอยู่อำเภอห้างฉัตร) วีรบุรุษ ของชาวลำปาง ได้รวบรวมพลทำการต่อสู้ท้าวเจ้ามหายศ โดยลอบเข้ามาในวัด และใช้ปืนยิงท้าวมหายศตาย แล้วตีทัพลำพูนแตก พ่ายไป ปัจจุบันยังปรากฏรอยลูกปืนอยู่บนรั้ว ทองเหลืองที่ล้อมองค์พระธาตุเจดีย์ ต่อมา หนานทิพย์ช้างได้รับสถาปนาขึ้นเป็น พระยาสุลวะลือไชยสงคราม เจ้าผู้ครองนครลำปาง และเป็นต้นตระกูล ณ ลำปาง เชื้อเจ็ดตน ณ เชียงใหม่ ณ ลำพูน ณ น่าน

2. ลักษณะพระธาตุ

รูปแบบเจดีย์ที่ปรากฏในปัจจุบันสามารถกำหนดอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 (ระหว่างพ.ศ. 1901 - 2000) เป็นเจดีย์ระฆังล้านนาที่ได้รับอิทธิพลทางรูปแบบสุโขทัย ซึ่งแพร่ขยายในช่วงที่พระสุนทรธรรมาธิราชขึ้นมาเผยแพร่ในล้านนา โดยจะพบว่าท้ององค์เจดีย์มีการทำชุดบัวกลีบ(วงแหวนรูปบัวคว่ำ 3 วงซ้อนกัน) ซึ่งเป็นลักษณะ ที่นิยมในศิลปะสุโขทัย รองรับองค์ระฆังแทนการใช้ชุดฐานบัว การทำชุดบัวกลีบที่มีขนาดกว้างทำให้เจดีย์มีลักษณะ บ่อไม่สูงเพรียว ต่างจากเจดีย์ทรงระฆังแบบพระธาตุหริภุญชัย ซึ่งเป็นเจดีย์อีกลักษณะหนึ่งที่นิยมสร้างในช่วงพุทธ ศตวรรษที่ 20 เช่นกัน

บรรณานุกรม

ชลลดา ส้งวร. (2550). เอกสารประกอบนิทรรศการ พระธาตุเจดีย์ประจำปีเกิด. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน

สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดลำปาง. (2563). วัดพระธาตุลำปางหลวง.

<https://lpg.onab.go.th/th/content/category/detail/id/110/iid/648>